

רצח בעיניים!

לא. היתה להם רק תכונה אחת ויחידה, שהבדילה בינם ובין עמיתיהם: הם היו שחוריי-עור.
היו אלה שני בישופים שחורים וכתב-ידת שחור, כולם מארצות-הברית.

ההסבר המגומגם שניתן לאחר מכן היה כי חשדו בהם שהם "כושים עבריים", והללו, כידוע, אסורה כניסתם לארץ, מפני שהם מתעקשים להיות כאן.

אך ההסבר כלל אינו חשוב. חשובה רק עובדה אחת, שיש לציין אותה בפה מלא:

ישראל היא כיום המדינה היחידה בעולם שבה קיימת הפליה גלויה של כושים — אולי מחוץ לדרום-אפריקה.

והי הארץ היחידה שבה אדם יכול להיות מופרד מחבריו ומושפל בפומבי בשל צבע-עורו.

והי תופעה גזענית מובהקת, ששום הסבר לא יחפה עליה. אפשר היה לתלות מעל לבית-הנתיבות, מתחת לשלט "ברוכים הבאים לישראל", שלט מאירעניים: "לכושים הכניסה אסורה" (על מישקל השלט "אין כניסה לכלבים וליהודים", שהיה תלוי במקומות רבים בגרמניה בתקופה מסוימת).

מחית לא פעם על הנוהג הנפסד הזה לעצור אנשים בדרך מכש המטוס לאוטובוס, אך ורק בגלל חזותם החיצונית (הערבית, בדרך-כלל). גם כשיש בעיה ביטחונית, ניתן לבצע את הדברים במנימום של טאקט וכבוד לאדם, ולמנוע מרי שנה מאלפי בני-אדם חפים מכל פשע עלבון, השפלה ומבוכה. אני משוכנע כי הגאונות של שרות-הביטחון — שאנו קוראים לה רבות עליה בסיפרי-מלחמה מוזמנים ובלתי-מוזמנים — יכולה להמציא שיטה אנושית וסבירה יותר.

או שמא רואים השרותים את חובתם העליונה באספקת תחמושת לאיבי המדינה, המכריזים עליה השכם והערב כעל מדינה גזענית?

אודי לא חמוד

צר לי שעלי לחזור לפרשת אודי אריב. נשיא-המדינה החליט שלא לחון אותו, אחרי שריצה שני שלישים של עונש-המאסר העצום שהוטל עליו.

מקורני הנשיא הקפידו להסביר כי אין זה תלוי בנשיא. חגיגה נשיאותית וקוקה, על פי החוק, לחתימת-קיום של שרי-הממשלה. ומכיוון ששרי-הממשלה מסרד לחתום, ידיו של הנשיא כבולות.

חוץ מזה מתנגד גם ראש השב"כ בחריפות רבה לחנינה. הוא הודיע שהתנגדותו זו נובעת מכך שאודי אריב לא שינה את דיעותיו, וממשיך להטיף להן גם בבית-הסדר.

על כך יש לי להעיר כמה הערות. אמנם, על פי החוק וקוקה הנשיא לחתימת-קיום של שרי-הממשלה. נקטתי בעובדה זו כאשר פעלתי למען מתן חנינה למיכאל צור, שגורו לתקופת-מאסר ארוכה מאוד בעקבות הגילויים של העולם הזה. שמעתי או שהתנהגותו בכלא היא לדוגמה, ושהוא עושה שם רבות כדי לעזור לזולת. היה נרמה לי שהמשך מאסרו לא ישרת שום מטרה לגיטימית.

שרי-הממשלה ראו, שמאל תמיר, התנגד, (אילו פיקפקתי בנכונות עמדותי, היתה התנגדות זו לבדה מבטלת כל ספק. דבר שמשמאל תמיר מתנגד לו פשוט אינו יכול להיות רע).

העליתי או שאלה פשוטה. וזכות-החנינה היא הסמכות המעשית היחידה שיש לנשיא-המדינה. אם גם סמכות זו כופה להסכמתו של שר, מה הטעם במסירת סמכות זו בידי הנשיא? כמעט והוספת: ואם אין שום סמכות לנשיא, מה הטעם בקיום מישור יקרה זו ביכול?

אם אין נשיא-המדינה מוסמך לחון את אריב, אין טעם בישיר בתו במישור. אפשר להושיב שם את ראש-הממשלה, שיישא גם בתואר הנשיא, כמו בארצות-הברית, ואשר לשיקולו של שרי-הממשלה, משה נסים — עם כל הכבוד, לא הייתי מוסר בידיו גם את גורלו של צנון.

על אגב, לא הצטערתי מעולם על פעולתי לשיחרור צור. בניגוד למושע כלכלי אחר, יהושע בן-ציון, מתנהג צור מאז שיחרורו בצניעות נאותה).

אשר לעמדתו של ראש השב"כ — היא הנוגת. הוא מתנגד לחנינה מפני שאריב לא שינה את דיעותיו. אבל העונש לא הוטל על האיש בגלל דיעותיו, אלא בגלל מעשים שעשה. ואם חשוב אם אודי אריב הוא אדם חמוד או לאו (איני יודע), לא ריעותיו טובות או רעות. במדינת-ישראל הדמוקרטית מותר לדגול בכל דיעה שהיא, ותהיה מתועבת ככל שתהיה — למשל, להטיף לרצח-עם ולגירוש המוני, בנוסח הנאצים. עד כה, אין עונש על דיעות. אם סבור ראש השב"כ שיש להעניש אדם על דיעותיו, כדאי מאד-מאד לבדוק בצניעותו — לא של בעל-הדעות, אלא של ראש-השב"כ.

ובהקשר זה, אני חוזר ומעלה דרישה שהשמעתי אותה בשעתו בכנסת: שזהותם של ראש השב"כ וראש המוסד תתפרסם ברבים. כמו בארצות-הברית, כך שניתן יהיה להתווכח עימם. אלה הן משרות ציבוריות, לא מיבצעיות. מה גם שהאויב יודע היטב מי האדונים האלה, ולא פעם מפרסמים את שמותיהם בחול' בכלי-התקשורת. מרוע תישאר זהותם בבחינת סוד כמוס רק לאודי ישראל, אשר בשמם הם ממלאים את תפקידיהם החשובים?

אריב

מלא, הבטיחו לתפוס את מבצעי, וביקשו שישראל תשאיל להם כלבים לגילוי עקבות.

בלילה של ה-14 באוקטובר 1953 ביצעה יחידתו של אריאל שרון את מעשה-ההוצעה הגדול ביותר בתולדות ישראל, בין רי-אסיין וכפר-קאסם. בפעולת-רצח מתוכננת נהרגו בכפר קיביה 66 נשים, ילדים וגברים, על-ידי פיצוץ בתייהם על ראשיהם.

המעשה זינע את העולם. בהודעת-שקד מבישה, הכריז דויד בן-גוריון כי שום יחידה של צה"ל לא היתה מעורבת, וכי זו היתה פעולה פרטיונית של "שרידי השואה", ממנה-חלי-הגבול.

כאשר בוצע הטבח במעלה-העקרב, כמה חודשים לאחר מכן, הוא תואר כעיתונות העולמית כתגמול ערכי על הטבח בקיביה

ומעשי-טבח דומים, קטנים יותר, שבוצעו על-ידי אריאל שרון. מוכן שעל התגמול בא תגמול, ועל התגמול הזה בא תגמול נוסף. עבירה גוררת עבירה, ואלימות גוררת אלימות. כל צד מציג קורבנות מעשיו של הצד השני, ומשכית את זוועותיו שלו.

אני יודע איך מתייחסים הערבים כיום למבצעי הטבח של מעלה-העקרב. אך מבצעי-ההוצעה של קיביה עדיין נחשבים כיום בישראל כגיבורים ונישאים על כתפיים.

ומי בוחן את הבוחנים?

תלמידי כיתות ו' בתשעה בתי-ספר ירושלמיים עברו מיבוח, כדי לבדוק אם הם מבינים את אשר הם קוראים.

באחד העיתונים מצאתי גילוי מחריד: התלמידים אינם מבינים. למשל: הם נשאלו למשמעות המושג "מלכי בית-תלמי לא חסכו כסף, כדי לקנות ספרים".

איך הבינו זאת הילדים? אחד הסביר: "המלכים לא הוציאו כסף על ספרים, כי הם לא חסכו".

שני הסביר: "הם הוציאו כסף, אבל לא על ספרים". שלישי הסביר: "הם לא הוציאו, כי הם היו קמצנים".

והמסקנה של הבוחנים: התלמידים לא הבינו את המושג. יתכן שעלי לחזור לכיתה ו' למרות שסיימתי את חוקלי-מודי בתום כיתה ו'. כי לדעתי כל שלושת התלמידים צדקו. הם הבינו את המושג בדיוק כפי שהוא כתוב.

תלמידים יש חוש לשפה העברית. למנסחי השאלון חסר, למרבה-הצער, חוש כזה.

ברור לגמרי כי מישפטי-מיבוח תורגם מאנגלית, על-ידי מי שרגיל לחשוב באנגלית. כאשר מתרגמים אותו בחזרה לאנגלית, זהו מישפט הגיוני. במהדורות העברית, הוא אומר את ההיפך הגמור ממה שרצו בעליו להגיד.

אני מניח שכונת המישפט היתה: "מלכי בית-תלמי לא חסכו בכסף כבואם לקנות ספרים". או, כאשר קנו ספרים, לא חסכו מלכי בית-תלמי בכסף".

אולי כדאי להפוך את הסדר, ולהניח לתלמידי כיתה ו' לערוך לראשי משרד-החינוך בחינה בהכנת הנקרא.

אין כניסה לכושים

המיקרה תואר בידיעות קצרות, ועד כמה שידוע לי, לא עורר שום תגובה.

מעשה בקבוצה של אנשי-כמורה וכתבים דתיים, שהוזמנו ארצה במסגרת מיבצע לעידוד התירות הצליניות. והו רעיון טוב. הארץ הזאת מקוללת בעורף גדול של מקומות קדושים, הגורמים לנו צרות צרורות. מוטב להפיק מהם, לפחות, את מירב התועלת הכלכלית.

הקבוצה הגיע במטוס. כאשר יררו חברה בכבש וניגשו לאוטובוס שיובילם לבית-הנתיבות, המתינו להם שם אנשי ביטחון ונשות-ביטחון, שהוציאו שלושה מהם מן השורה והכניסו אותם למכונית מיוחדת. הם נלקחו לחקירה ולחיפוש מרוקד.

לפי מה נבחרו שלושה אלה דווקא? האם היו להם אפים ארוכים מדי האם התסרוקות לא מצאו חן? האם הניפו "ריגלי אשף"? האם היו שיכורים או מסוממים?

באחת הנסיעות שלנו, בראשית מלחמת-הלבנון, נקלענו לתקרית.

היינו בדרך חזרה מביירות לראש-הניקרה. היינו שלושה במכונית — שרית ישי, ענת סרגוסטי ואני.

בצומת, מדרום לצור, היתה עמדת-תצפית של אנשי סער חדאד. כמה אמבולנסים של יוניפי"ל, שהיו בדרךם לאחד ממחנות-הפליטים, ניסו לעבור על פניהם, אך אלה עצרו אותם. התפתח ויכוח חמור, מלווה באיומים קולניים.

עצרנו כדי לראות מה מתרחש. כעיתונאית אמיתית, מהירה שרית ישי אל שני הניצים — איש-חדאד בעל שפם שחור גדול וקצין בלונדי של יוניפי"ל, בעל חזות סקנדינבית — כדי להקשיב. תוך כדי שמיעה התערבנו, כדי לפשר בין השניים ולסלק את אי-ההבנה.

פיתאום, כהרף-עין, פנה אליה האיש של חדאד וכיוון אליה את רובהו. היה לו רצח בעיניים. אצבעו היתה על ההדק, והוא התחיל לצעוק עליה בערבית דברים נוראים.

נבהלנו. ענת ואני חשנו למקום ומשכנו את שרית משם. לא היה לנו ספק כי האיש עלול היה לירות. שרית היתה חיוורת כסיד. דהרנו מהמקום כל עוד נפשנו בנו, תרתי משמע.

אני נזכר בתקרית זו בכל פעם כאשר אני שומע על התוכניות הגאונות למסור את דרום-לבנון בידי הכוח הזה, הנקרא עכשיו "צבא-דרום-לבנון". הוא יהווה את "עורבת הביטחון". כבר עתה מוסר לו צה"ל שטחים נרחבים, כדי להסוך בדם חיילינו. מטילים עליו את העבודה המלוכלכת של הכיבוש, כגון עריכת חיפושים ועצירת אנשים, במגמה להפחיד את האוכלוסיה השיעית.

היחידה הזאת של שכירי-חרב קולוניאליים, הנקראת עתה בסלאנג הצה"לי כשם צד"ל (צבא דרכי לבנון) היא האחת הקטנה של הפלנגות, והגורמות המוסריות של אלה משמשות נר גם לרגליה. אלוף-הפיקוד, אורי אור, הודה בכך בעצמו, כאשר אמר ביום השישי בטלוויזיה: "נדרג שלא יקרה מה שקרה בבירות". כלומר: היחידה הזאת מטוגלת לבצע טבח בנוסח צברה ושאתילא, אך צה"ל יפקח עליה.

י"אמר הדבר כיום, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים: מי ששם נחש ארסי במיטה של תינוק, לא יוכל להתכחש לאחריותו אחרי שיקרה מה שיקרה. מי שמשחרר כלב שוטה בלב עיר, אחראי להתפצצות הכלבת.

מי שמכניס את הצבא הזה לריכוזים המוסלמיים, מזמין צברה ושאתילא חרשות.

בימים האחרונים כבר היו כמה תקריות, שבהם נהרגו "מקומיים", גברים ונשים, על-ידי אנשי הכוח הזה. קציני-צה"ל אומרים לכלי-התיקשות, ספק בהשלמה, ספק בשימחה-לאידי: הם לבנונים, הם יודעים לטפל בעניינים בשיטות לבנוניות. כלומר: באמצעות רצח, התעללות, עינויים, ריכוז וביזה. כמינהג המקום.

אך הכוח הזה פועל מטעם ישראל. אם יקרה מחר אסון גדול, איש בעולם לא יאשים את מפקדי הצבא הדרום-לבנוני, מה גם שאיש אינו יודע מי הם. האחריות תוטל במלואה ובמישרין על ממשלת-ישראל ועל צה"ל, כפי שקרה בצברה ובשאתילא — ובצדק.

גם אם יימנע אסון גדול, יביא כוח זה להקצנת כל התהליכים בקרב האוכלוסיה השיעית הכבושה. זו הופכת, בקצב מהיר ביותר, עוינת לישראל. כך נוצרת קרקע פורייה לתעמולת של שליחי האית"אלה חזמיני. המנהיגות השיעית המתונה של נביה ברי, האיש היחיד המסוגל להבטיח לאורך ימים את שלום הגליל, תיחלש בהכרח. מול כנופייה של רוצחים תקום כנופייה של רוצחים. זהו דרכו של עולם.

אם זהו הפיתרון המהולל של המערך לפיתרון בעיית דרום לבנון, אני מעדיף את המחלה על פני התרופה.

מעלה-שוטים

ומעלה-עקרב

הטלוויזיה היא מכשיר שיטחי. היא גם מכשיר "קר". הצופים יושבים בכורסאותיהם, חוים, מתרגשים לרגע ושוכחים.

כך קרה גם לראיון עם האשה, ששרדה מאוטובוס-המוות במעלה-העקרב. במסגרת התוכנית שעה טובה סיפרה כיצד עברה חוויה נוראה זו, בהיותה בת 5. גם היא היתה נרצחת על-ידי הפידאיון שעלו לאוטובוס, אלמלא שכבה מתחת לגוויתו של חייל.

מוכן שלא עלה על דעתו של המראיין, מאיר שלו, לשבץ מעשה-ההוצעה זה בחקשר ההיסטורי שלו — שרשרת מעשי-ההוצעה של אותה תקופה. אולם יש להזכיר, כדי להבין את הטיאגוריה כולה, בלי הסכרת ההקשר, הופכת כתבה כזאת להסתה גזענית פרוצה, ברוח מאיר כהנא ורפאל איתן.

באוקטובר 1953 הושלח רימון-יד לבית בכפר יהוד. אם ושני ילדיה נהרגו.

שרי-הביטחון הזמני, פינחס לבון, שרצה להוכיח לקציני צה"ל המפקקים שהוא גבר לעניין ואדם קשוח, נתן ליחידה 101 של אריאל שרון את הפקודה לבצע פעולת-תגמול — למרות שהנציגים הירדניים בוועדת שביתת-הנשק גינו את הרצח בפה

אור